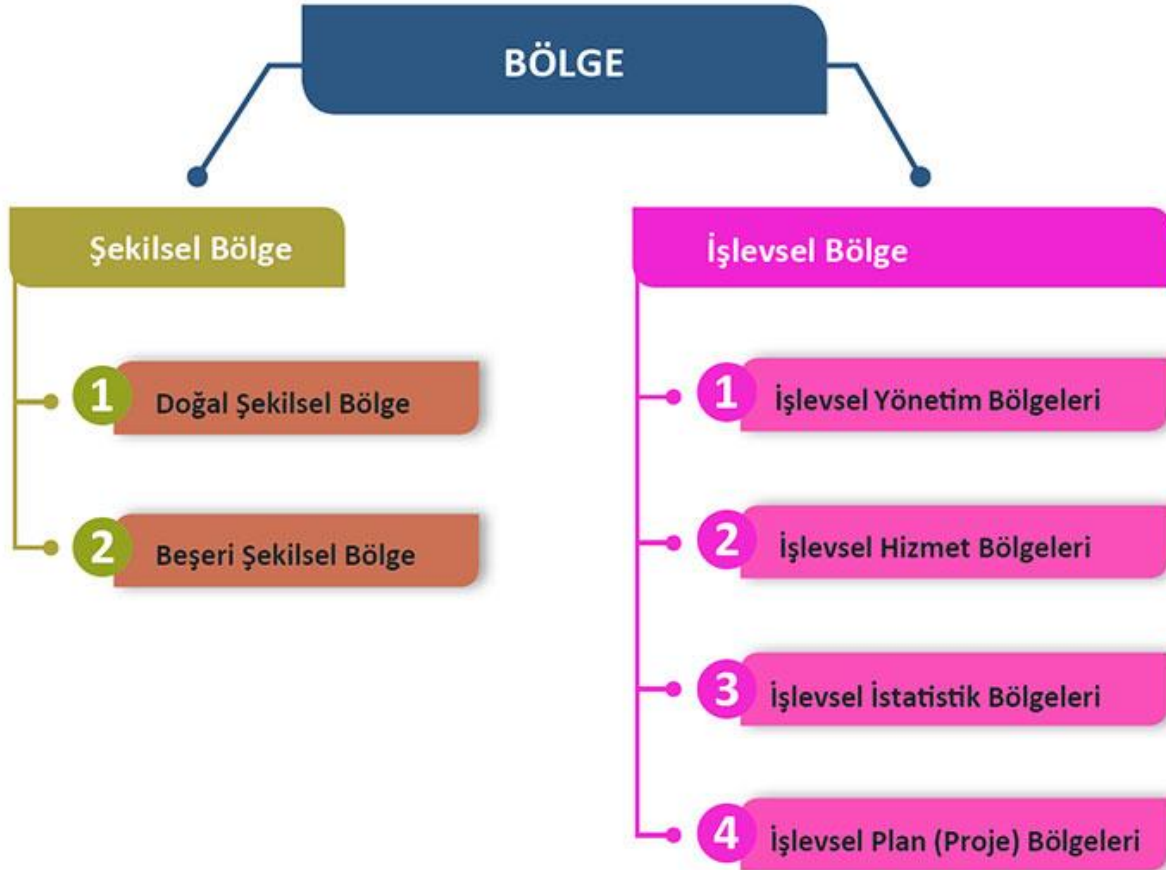

Türkiye'nin İşlevsel Bölgeleri

Yeryüzünü şekilsel özelliklerinden ötürü bir bütün hâlinde algılamak oldukça güçtür. Bunu gidermek için yeryüzü, doğal unsurlara ya da insanın sosyal, kültürel ve ekonomik etkinliklerine göre türdeş özellikli mekânlar belirlenerek sınırlandırılmıştır. Yeryüzünün bu tür yaklaşımlarla bölümlere ayrılması "bölge" kavramını doğurmuştur. Bu nedenle genel anlamda bölgeyi, "sahip olduğu unsurlara göre sınırlandırılmış, genelde benzer özellikteki yeryüzü parçaları veya mekân birimleri" şeklinde tanımlamak mümkündür.

Buna göre bölgeler; şekilsel (formal) bölgeler ve işlevsel (fonksiyonel) bölgeler olmak üzere iki başlık altında toplanabilir.

Somut veriler ışığında sınıflandırılmış bölgelere **şekilsel bölgeler** denir. Şekilsel bölgeler; toprak, su, tarım, hayvancılık, nüfus, yerleşme ve sanayi gibi hem doğal hem de beşerî unsurların ölçülüp sınıflandırıldığı alanlardır. Bu tür bölgeler, doğal ve beşerî açıdan incelenerek ikiye ayrılır.

Şekilsel bölgelerin ölçüm ve sınıflandırmasının yer şekilleri, toprak ve iklim gibi doğal konulara göre belirlendiği bölgelere **doğal şekilsel bölgeler**; nüfus, tarım ve yerleşme gibi beşerî konulara göre belirlendiği bölgelere ise **beşerî şekilsel bölgeler** denir.

İşlevsel bölgeler; ekonomik ve kültürel yönden yerel, bölgesel, ulusal ve küresel çapta diğer bölgelerle etkileşim gösteren bölgelere denmektedir. Bu bölgelerin belirlenmesinde insan faaliyetlerinin doğal ortam içinde oluşturduğu sosyoekonomik ortam (beşerî veya kültürel) etkili olmuştur. Türkiye’de işlevsel bölgeler, bir merkez etrafında gelişmiştir. Bu merkez, çeşitli faaliyetlerin işleyişini kontrol eden ve düzenleyen bir odak noktası konumundadır. Merkezler arasındaki etkileşimin artmasına bağlı olarak bölgelerin işlevsellikleri artabilir ya da azalabilir. Bu kriterlerle oluşturulan Türkiye’deki işlevsel bölgeleri dört başlık altında incelemek mümkündür.

1- İşlevsel Yönetim Bölgeleri

Devletin ülkeyi kolayca yönetmesi, hizmetlerin yurt geneline ulaşımının sağlanması, denetim için yasaların dikkate alınmasıyla ayrılan bölümlere göre yönetilen bölgelere **işlevsel yönetim bölgeleri** denir.

Ülkemizde yönetim; yerel ve merkeze bağlı yönetimler olarak ikiye ayrılır. Yerel yönetimler; belediye (büyükşehir, il, ilçe, belde) ve muhtarlıklardır. Merkeziye bağlı yönetimler ise valilik ve kaymakamlıklardır.

2- İşlevsel Hizmet Bölgeleri

Hizmet sektörü içinde yer alan yönetim bölgeleri; sağlık, eğitim, pazarlama-ticaret, güvenlik, barınma-eğlence, ulaştırma-iletişim, rekreasyon-turizm faaliyetleriyle ilgili olarak belirlenen işlevsel bölgelerdir. Hizmetlerin yurt geneline yayılışını sağlamak ve denetimini yapmak için yasalara bağlı olarak oluşturulan devlet kurumları (Türkiye İstatistik Kurumu, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği) bulunmaktadır.

Hizmetlerin yönetim kurumlarından Meteoroloji Genel Müdürlüğü; meteorolojik verileri bilimsel araştırmalar ışığında ve en güvenilir şekilde sunan bir kurumdur. Karayolları Genel Müdürlüğü, 18 bölge müdürlüğü ile ülkemizdeki kara yolları ağını tespit etmek ve bu ağdaki değişiklikleri hazırlamak gibi hizmetler verirken bir başka kurum olan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 26 bölge müdürlüğü ile ülkemizdeki bütün su kaynaklarının planlanması, yönetimi, geliştirilmesi ve işletilmesinden sorumlu, merkezî yönetim bütçesine tabi özel bütçeli yatırımcı bir kuruluştur.

3- İşlevsel İstatistik Bölgeleri

Düzenli ve güvenilir bir biçimde tutulan istatistikler, ülkelerin gelişip kalkınabilmesi için yapılan planlamalarda önemli bir role sahiptir. İstatistiki verilerin kaynağını oluşturan coğrafi alanlar ve bilimsel araştırmalar ışığında devlet tarafından istatistiki bölgeler oluşturulur.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Türkiye'nin sosyoekonomik yapısı hakkında her türlü veriyi elde etme görevini üstlenir. TÜİK; istatistik bölge birimleri sınıflandırmasını, istatistik verilerin toplanmasını, bölgelere özel sosyoekonomik çözümler yapılması ve bölgesel politikaların sınırlarının çizilmesini sistematik bir şekilde yapar. Ayrıca elde edilen verilerin Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemi'ne uygun, karşılaştırmaya müsait ve tüm ülkeyi kapsayan bir yapıya sahip olması hedeflenmiştir.

22 Eylül 2002 tarihli 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemi" adıyla yürürlüğe konan istatistik bölge birimleri sınıflandırmasında illerin her biri "Düzyey 3" olarak adlandırılmıştır. Coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan birbirine benzeyen komşu iller ise ekonomik etki alanları ve nüfus miktarları baz alınarak "Düzyey 2" ve "Düzyey 1" olarak sınıflandırılmıştır.

Düzyey 1 olarak belirlenmiş Türkiye'nin büyük istatistik bölgeleri

4- İşlevsel Plan (Proje) Bölgeleri

Bölgeler arası kalkınma farklılıklarının giderilmesinde bölgesel planlama yaklaşımı kullanılmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bölgesel kalkınma planlarının temel amacı; bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, yatırımları artırmak ve bölge halkının ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katılmasını sağlamaktır.

**COĞRAFYA
HOCASI**